

Forfatter: Heiberg, Johan Ludvig

Titel: Poetiske Skrifter

Citation: Heiberg, Johan Ludvig: "Poetiske Skrifter", i Heiberg, Johan Ludvig: *Poetiske Skrifter*, udg. af Carl S. Petersen , 1931-32, s. XI. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-heiberg_bind03-shoot-idm140684021716400/facsimile.pdf (tilgået 19. april 2024)

Anvendt udgave: Poetiske Skrifter

III

Medens Heiberg som Følge af sin hele Livs-
anskuelse mangiede Sympati for sin Tidsalders po-
litiske Bevægelser, var det modsatte Tilfældet, naar
Talen gjaldt de nationale. Da ved P. Hiort Loren-
zens Optræden i den slesvigske Stænderforsamling
Novb. 1842 Kampen for det danske Sprogs Ret i
Sønderjylland slog ud i lys Lue, skrev han en Ar-
tikel om Dansk og Tysk, der 1843 tryktes i »Intelli-
gensblade«, det tredje af hans aldrig meget lange-
varige periodiske Foretagender; han udtalte her, at
i Sprogsagen var alle Danske enige, og viste med
en Klarhed, der endnu fortjener Beundring, hvad der
var det centrale i Sagen. Med Vilje understregede
han samme Aar i Mindediget over Weyse dennes
Danskhed, og da der et Par Aar senere indtraf en
Episode, som nationalt havde en ganske egen Ka-
rakter, fandt han deri Stof til et nyt dramatisk
Arbejde.

Den gamle Professor Ernst Moritz Arndt i Bonn,
en af Veteranerne fra den tyske Frihedsbevægelse i
Aarhundredets Begyndelse, havde 1845 offentliggjort
et ham tiistillet Brev fra en Holstener, i hvilket det
hævdedes, at det danske Element i Sønderjylland
var ved at uddø; for egen Regning tilføjede Profes-
soren, at Tyskerne let kunde kaste de sølle Dan-
skere i Vandet, hvis de tyrannisk vilde anvende
Vaabenmagt, og at det skulde aldrig ske, at den
cimbriske Halvø afsnøredes fra Tyskland. Som Svar
paa dette Angreb fremkom i »Fædrelandet« for 17.
Marts samme Aar et aabent Brev til Professor Arndt,
skrevet »paa en Herregaard i Sjælland« og under-
tegnet »Valgerda«, i hvilket hans Fornærmelser mod

det danske Folk paa en smuk og rolig Maade tilbagevist, ligesom det statistisk, med uforkastelige Tal godtgjordes, at Opfattelsen af det danske Elements Faatallighed i Slesvig var ganske urigtig.

Valgerdas Brev vakte stor Opsigt, til Dels Forargelse. Det konservative »Berlingske Tidende« kappedes med det radikalt-kosmopolitiske »Corsaren« om at behandle hende som en smagløs og latterlig Blaastrømpe, et »forrykt Fruentimmer eller et forklædt Mandfolk«, medens omvendt »Fædrelandet« og andre nationale Blade varmt priste hende for hendes heroiske Optræden. Det samme gjorde Laurids Skau i den Tale, han holdt ved Skamlingsbankefesten i Juli samme Aar. Jeg ser, sagde han, at den danske Kvinde sørger i sit Hjærte over Modersmaalets Fornedrelse; men træder Kvinden saaledes med os i Kampen for den nationale Sag, da er det min inderste Overbevisning, at den vil blive kæmpet sejrrig til Ende, og Modersmaalets Dronningetrone rejst paa ny.

Det mystiske, der var ved Situationen (thi hvem Valgerda i Virkeligheden var, vidste ingen), tiltrak Heiberg og sysselsatte i længere Tid hans Tanker, indtil det hele en skønne Dag formede sig for ham til Lystspillet »Valgerda«. Det indeholder adskillige satiriske Udfald mod Samtiden, men samler sig ellers væsentligst om Skildringen af de to unge Piger, der er Stykkets Hovedpersoner. Af dem er Frk. Vilhelmine fremstillet som »emanciperet«, en Kvindetype, som da var ved at antage Skikkelse; hun er stærkt politisk interesseret og viger, som Valgerda i Brevet til Professor Arndt, end ikke tilbage for at operere med statistisk Materiale, rigtignok

i langt mere outreret Grad. Forøvrigt behandles hun med al Ridderlighed af Forfatteren, selvom det er ganske klart, at hans Hjærte er ved Judita, der (ligesom Heibergs Moder Fru Gyllembourg) om sig selv siger, at hun er »ubetydelig«, skønt hun ikke er det, og som har udviklet sin rige Menneskelighed under et inderligt Samliv med Naturen.

Stykket blev indleveret anonymt til Teatret og opført anonymt, første Gang den 5te Februar 1847, med Fru Heiberg som Judita, en Rolle, hun havde meget kær, og som hun spillede aldeles fortræffeligt. Det har sikkert moret Heiberg af Bladenes Anmeldelser at faa sin Mening om deres kritiske Skarpsindighed bekræftet. Hvad skrev ikke »Københavnsposten«? »Forfatteren af »Valgerda« er talentfuld, — et Ord, vi næsten ansee for nedsættende for en Digter — han er sleben, men uden æstetisk Dannelse, uden højere poetisk Sands«!

IV

Da Krigen kom i 1848, og det kj. Teater efter Tilskyndelse af Skuespiller N. P. Nielsen paatænkte Opførelsen af Sanders gamle Sørgespil »Niels Ebbesen«, nedlagde Heiberg overfor Direktionen en bestemt Protest derimod. Det var i hans Øjne »en Udfordring og dobbelt anstødelig i dette vigtige Øieblik, da det store Spørgsmaal svæver paa Sværdødden, og man fra Time til Time venter Efterretning om det endnu uvisse Udfald. Jeg maa ogsaa betragte den reglementerede Afsyngen af Nationalsange i Theatret som forkastelig, og — naar den kommer i Stedet for Ouverture — tillige som smagløs. Theatret kan i denne Tid gavne og styrke Na-